

Notitie kindermishandeling en huiselijk geweld in De Open Hof

Inleiding

Sinds 1 juli 2013 zijn organisaties en zelfstandige beroepsbeoefenaren op grond van de Wet verplichte meldcode huiselijk geweld en kindermishandeling verplicht om een meldcode te hanteren. De meldcode richt zich op huiselijk geweld en kindermishandeling, daaronder ook begrepen seksueel geweld, vrouwelijke genitale verminking, eengerelateerd geweld, ouderen- mishandeling en huwelijksdwang.

Kerkelijke organisaties vallen niet onder deze verplichting, maar omdat ook een kerkelijke organisatie zoals De Open Hof gemeente veel (persoonlijke) contacten heeft met gemeenteleden van jong tot oud, acht de Kerkenraad het zinvol om ook met deze meldcode te gaan werken.

De meldcode heeft tot doel beroepskrachten en vrijwilligers te *ondersteunen* in de omgang met signalen van huiselijk geweld en kindermishandeling. De meldcode bevat o.a. een stappenplan. Dit stappenplan leidt de beroepskracht/vrijwilliger stap voor stap door het proces vanaf het moment dat hij signaleert tot aan het moment dat hij eventueel een beslissing neemt over het doen van een melding. De stappen maken de beroepskracht/vrijwilliger duidelijk wat er van hem wordt verwacht bij signalen van huiselijk geweld of kindermishandeling en hoe hij op een verantwoorde wijze komt tot een besluit over het doen van een melding. Deze ondersteuning van beroepskrachten en vrijwilligers in de vorm van een stappenplan levert, zo mag worden verwacht, een bijdrage aan een effectieve aanpak van huiselijk geweld en kindermishandeling.

De Kerkenraad van De Open Hof zal dit stappenplan onder de aandacht brengen van al haar beroepskrachten en vrijwilligers.

Seksueel misbruik in pastorale relaties

Naast het signaleren van huiselijk geweld en kindermishandeling in het algemeen, is er ook aandacht voor seksueel misbruik in pastorale relaties. De PKN heeft hiervoor een protocol ontwikkeld "Protocol SMPR". De Open Hof gemeente hanteert dit protocol indien er sprake zou zijn van misbruik in pastorale relaties.

Begripsbepaling

Er worden drie vormen van mishandeling onderscheiden:

- kindermishandeling;
- ouderenmishandeling
- huiselijk geweld

Hierbij worden de volgende definities gehanteerd:

Kindermishandeling

Kindermishandeling is het doen en laten van ouders, of anderen in soortgelijke positie ten opzichte van het kind, dat een ernstige aantasting of bedreiging vormt voor de veiligheid en het welzijn van het kind. Hieronder vallen alle vormen van mishandeling zoals genoemd bij "Verschijningsvormen".

Huiselijk geweld

Huiselijk geweld is geweld dat door iemand uit de huiselijke of familiekring van het slachtoffer wordt gepleegd. Hieronder vallen lichamelijke en seksuele geweldpleging, belaging en bedreiging (al dan niet door middel van, of gepaard gaande met, beschadiging van goederen in en om het huis).

Ouderenmishandeling is:

Al het handelen of nalaten van handelen waardoor de oudere lijdt. Het lijden kan lichamenlijk, maar ook psychisch of materieel zijn. De pleger heeft een persoonlijke (partner, familieleden) of professionele (medewerkers) relatie tot de oudere, waardoor de oudere persoon (herhaaldelijk) lichamenlijke en /of psychische en /of materiële schade lijdt, dan wel vermoedelijk lijden zal. Tevens is van de kant van de oudere sprake van een gedeeltelijke of volledige afhankelijkheid.

Verschijningsvormen

Bij al deze vormen komen de onderstaande verschijningsvormen in meer of mindere mate voor.

1. Verwaarlozing

Lichamelijke verwaarlozing kan blijken uit ondervoeding, uitdroging, slechte hygiëne. Wanneer de geestelijke behoeften van het slachtoffer worden genegeerd - zoals de behoefte aan aandacht, liefde en ondersteuning – is er sprake van psychische verwaarlozing.

2. Psychische mishandeling

Bij psychische mishandeling is er sprake van treiteren en sarren, dreigen, vals beschuldigen, beledigen of bevelen. Bij het slachtoffer leidt dit tot gevoelens van angst, woede, verdriet, schuchterheid, verwardheid of apathie.

3. Financiële uitbuiting

Bij deze vorm van mishandeling gaat het om het wegnemen of profiteren van bezittingen van het slachtoffer. Te denken valt aan diefstal van geld, juwelen en andere waardevolle spullen, aan verkoop of gebruik van eigendommen zonder toestemming van het slachtoffer en aan gedwongen testamentverandering. Ook iemand financieel kort houden is een vorm van uitbuiting.

4. Schending van rechten

Hiervan is sprake wanneer de rechten van het slachtoffer - zoals het recht op vrijheid, privacy en zelfbeschikking - worden ingeperkt. Bijvoorbeeld door post achter te houden, vrienden weg te sturen en het slachtoffer verhinderen het huis te verlaten.

5. Lichamelijke mishandeling

Blauwe plekken, schrammen, zwellingen, fracturen of brandplekken: deze symptomen kunnen het gevolg zijn van lichamelijk geweld. Soms wordt het slachtoffer vastgebonden aan een stoel of bed. Ze vertonen dan striemen aan polsen of enkels. Een minder zichtbare vorm van lichamelijk geweld is het geven van te weinig of juist te veel medicijnen (bijvoorbeeld slaapmiddelen).

6. Seksueel misbruik

Mensen kunnen het slachtoffer zijn van seksueel misbruik, zoals exhibitionisme, betasten van het lichaam en verkrachting.

Risicofactoren

Bij het slachtoffer

- Toenemende afhankelijkheid door lichamelijke en geestelijke achteruitgang. De afhankelijkheid kan ook van financiële of van emotionele aard zijn.
- Familiegeschiedenis: gewelddadig met elkaar omgaan kan van generatie op generatie worden overgedragen.
- Ingrijpende voorvallen: stress ontstaan door een verhuizing, de dood van een geliefd persoon, verlies van een baan of scheiding van een huisgenoot. Er kan sprake zijn van financiële nood.
- Isolement: het slachtoffer heeft weinig contact met de buitenwereld.
- Zorgmijdend gedrag.

Bij de pleger

- Afhankelijkheid: de pleger kan afhankelijk zijn van het slachtoffer, bijvoorbeeld voor huisvesting, sociale contacten of inkomen.
- Overbelasting: de zorg is teveel geworden of de zorgbehoefte is groter dan de mantelzorger of zorgverlener kan bieden. Ook kan de pleger te kampen hebben met langdurige werkloosheid, moeilijkheden op het werk, relatieproblemen of schulden.
- Psychische gesteldheid: de pleger kan psychiatrische- of ontwikkelingsstoornissen hebben.
- Alcoholisme, drugs- en gokverslaving maakt het risico op mishandeling groter.

Signalen

Er zijn meerdere signalen die kunnen wijzen op mishandeling, maar één of enkele van die signalen hoeft zeker niet altijd op geweld te wijzen. Signalen zijn:

- Onsamenhangende en tegenstrijdige verklaringen voor lichamelijke verwondingen;
- De pleger toont zich onverschillig voor het wel en wee van het slachtoffer;
- De pleger vertoont verschijnselen van overbelasting;
- Er wordt gescholden en geschreeuwd in aanwezigheid van anderen;
- Het slachtoffer maakt een depressieve, angstige indruk;
- Het slachtoffer geeft aan dat er veel mis is, maar wil er niet over praten;
- Het slachtoffer ziet er onverzorgd uit en/of de huishouding is verwaarloosd;
- Er verdwijnen spullen en geld van het slachtoffer;
- Het slachtoffer krijgt geen gelegenheid om alleen met anderen te praten.
- De betrokkenen proberen de hulpverlener buiten de deur te houden.
- Er is een toenemend aantal schuldeisers.
- Afspraken worden steeds afgezegd • De schoolprestaties gaan achteruit.
- Gezin leeft in een sociaal isolement.
- Plotselinge gedragsveranderingen bij het kind.
- Kind gedraagt zich niet naar zijn leeftijd.

Deze lijst is niet uitputtend, voor elke vorm van mishandeling zijn meer signalen te noemen. Hiervoor wordt verwezen naar de diverse websites over dit onderwerp.

Rol predikant en intern vertrouwenspersoon

Indien er sprake is van het vermoeden van kindermishandeling of huiselijk geweld wordt de eigen predikant ingeschakeld. Deze kan ondersteund worden door de intern vertrouwenspersoon.

Indien er sprake is van misbruik in de pastorale relatie, bijvoorbeeld door een predikant, dan is daarvoor een intern vertrouwenspersoon aangesteld.

De Open Hof gemeente heeft hiervoor een gemeentelid bereid gevonden deze taak op zich te nemen. De inhoud van deze taak staat hieronder beschreven. Tevens kan de intern vertrouwenspersoon ondersteuning bieden aan de predikant bij het volgen van het stappenplan of andere zaken die ermee te maken hebben.

Intern vertrouwenspersoon inzake misbruik in de pastorale relatie

De taken van de intern vertrouwenspersoon zijn de volgende:

- Aanspreekpunt voor de problematiek binnen de gemeente.
- Ondersteunen bij de interpretatie van signalen en bij de te nemen stappen.
- Contactpersoon voor Veilig Thuis en anderen, bv. huisarts, leraar, politie.
- Opvang en begeleiding van de melders en plegers.
- Evaluatie van de melding na afhandeling, met betrokkenen.

De intern vertrouwenspersoon handelt volgens het protocol van de PKN.

1. Werkwijze stappenplan Meldcode

Het is van belang dat de beroepskracht of vrijwilliger die de mishandeling vermoedt dit meldt bij de predikant. Dus niet alleen bij direct signalering van de mishandeling, maar ook bij een vermoeden. Indien er sprake is van direct (levens)gevaar dan direct 112 bellen. Indien er sprake is van een onhoudbare situatie waarin het misbruik aanwijsbaar is dan neemt de predikant of de intern vertrouwenspersoon direct contact op met het landelijk telefoonnummer van Veilig thuis; het advies- en meldpunt huiselijk geweld en kindermishandeling.

Bij het werken met de Meldcode worden de volgende stappen gezet:

1. In kaart brengen van signalen;
2. Advies van Veilig Thuis;
3. Gesprek met het slachtoffer;
4. Weging van de informatie die is verzameld;
5. Beslissen: zelf hulp organiseren of melden.

Stap 1: In kaart brengen van signalen

- Breng de signalen die een vermoeden van mishandeling bevestigen of ontcrachten in kaart en leg ze vast;

- Meld dit aan de predikant of de intern vertrouwenspersoon, deze zal de signalen met de melder bespreken en nader analyseren.
- De predikant of de intern vertrouwenspersoon beschrijft de stappen die zijn gezet en de besluiten die worden genomen;
- Leg ook vast wie er is geraadpleegd en wat in dit overleg is afgesproken.

Ook signalen die het vermoeden ontkrachten

Leg ook de signalen vast die het vermoeden van mishandeling ontkrachten of in twijfel trekken.

Verslaglegging

Neem bij de verslaglegging de volgende regels in acht:

- Beschrijf de signalen zo feitelijk mogelijk: leg vast wat je hebt gezien, gehoord, geroken of waargenomen;
- Interpretaties, hypothesen en veronderstellingen worden ook vastgelegd, vermeld dan uitdrukkelijk dat het gaat om een interpretatie, hypothese of veronderstelling. Maak een vervolgaantekening als deze later wordt bevestigd of ontkracht;
- Vermeld de bron als er informatie van derden wordt vastgelegd;

De volgende stappen (2 en 3) kunnen naar inzicht van de predikant of de intern vertrouwenspersoon ook omgedraaid worden. Soms is het noodzakelijk dat eerst met het slachtoffer wordt gesproken.

Stap 2: Advies van Veilig Thuis.

Advies Veilig Thuis

Indien stap 1 de vermoedens van mishandeling niet geheel heeft weggenomen dan kan door de predikant of intern vertrouwenspersoon advies worden gevraagd bij het advies- en meldpunt huiselijk geweld en kindermishandeling: Veilig Thuis. Dit zijn regionale organisaties waar slachtoffers, daders en omstanders terecht kunnen voor deskundige hulp en advies. Via een landelijk telefoonnummer wordt doorverbonden naar een regionale organisatie. Voor Oud-Beijerland kan dit ook in Dordrecht of Rotterdam zijn. Het telefoonnummer is: 0800-2000 (gratis).

Verslaglegging op meldingsformulier

Leg vast met wie is overlegd (naam en functie) en wat er is afgesproken en leg ook het advies vast van Veilig Thuis.

Stap 3: Gesprek met het slachtoffer

De predikant of de intern vertrouwenspersoon bespreekt de signalen met het slachtoffer, betrek hierbij altijd de ouders of partner/kinderen, tenzij deze de (vermoedelijke) pleger is. Dan wordt een ander persoon die het vertrouwen heeft van het slachtoffer uitgenodigd voor dit gesprek.

Dit gesprek wordt gevoerd door de predikant of intern vertrouwenspersoon, desgewenst in aanwezigheid van de melder of een ander lid van het wijkteam.

Is er ondersteuning nodig bij het voorbereiden of het voeren van het gesprek, dan kan ook Veilig Thuis om advies worden gevraagd.

Overwogen kan worden om, in geval van kindermishandeling eerst overleg te voeren met beroepskrachten die betrokken zijn bij het kind, bv. huisarts, leraar.

Gesprek met het slachtoffer

Voor het voeren van het gesprek gelden in het algemeen de volgende regels:

- Leg het slachtoffer (of diens ouders) het doel uit van het gesprek.
- Beschrijf de feiten die zijn vastgesteld en de waarnemingen die zijn gedaan; koppel daaraan geen oordelen (zoals mishandeling of verwaarlozing).
- Nodig het slachtoffer uit om een reactie hierop te geven.
- Kom pas na deze reactie zo nodig en zo mogelijk met een interpretatie van hetgeen er is gezien, gehoord en waargenomen.

Het gesprek over de signalen is van groot belang in verband met de vertrouwensrelatie die de predikant of intern vertrouwenspersoon met het slachtoffer heeft. Daarom moet zo'n gesprek altijd worden gevoerd, tenzij:

- de veiligheid van het slachtoffer, de melder of die van een ander door het gesprek in gevaar kan komen;
- of
- er goede redenen zijn om te veronderstellen dat het slachtoffer door dit gesprek het contact verbreekt, waardoor het slachtoffer uit het oog wordt verloren.

Verslaglegging

Leg vast met wie er is gesproken, beschrijf de reactie van het slachtoffer en/of de ouders/kinderen/partner op de signalen die zijn besproken en leg ook de afspraken die zijn gemaakt vast.

Stap 4: Weging van de informatie die is verzameld

- Weeg op basis van de signalen, van het ingewonnen advies en van het gesprek met het slachtoffer het risico op mishandeling, doe dit samen: de melder en de predikant of de intern vertrouwenspersoon;
- Weeg eveneens de aard en de ernst van de mishandeling.

Bij stap 4 komt het er op aan dat alle informatie en alle adviezen die verkregen zijn bij elkaar worden gebracht en deze informatie vervolgens wordt gewogen, 'wegen' wil zeggen dat je een inschatting maakt van:

- het *risico* op mishandeling.
- de *aard* en de *ernst* van de mishandeling;
- de *kans* dat er schade ontstaat door de mishandeling bij het slachtoffer of bij een ander.

Vraag bij de taxatie zo nodig advies aan een collega of Veilig Thuis.

Vraag bij twijfel *altijd* (opnieuw) advies aan Veilig Thuis.

NB: Ook als er wordt vastgesteld dat er al hulp in aanwezig is, wordt er een eigen afweging gemaakt van de ernst van de signalen en van de risico's en worden op basis van deze afweging zo nodig vervolgstappen gezet.

Verslaglegging

Leg de weging vast.

Als er op basis van de stappen tot de conclusie wordt gekomen, dat het vermoeden van mishandeling ongegrond is, teken dit dan ook aan en leg vast op basis van welke gesprekken en adviezen er tot dit oordeel is gekomen.

NB: Bespreek deze conclusie ook met het slachtoffer en noteer dat dit met het slachtoffer is besproken.

Stap 5: Beslissen: zelf hulp organiseren of melden

5A Hulp organiseren en effecten volgen

Wordt, op basis van de afweging in stap 4, de conclusie getrokken dat het slachtoffer redelijkerwijs *voldoende* tegen het risico op mishandeling wordt beschermd organiseer dan noodzakelijke hulp of adviseer hierin.

Maak afspraken voor vervolfbezoek en mogelijkheden tot direct contact vanuit het slachtoffer.

Doe alsnog een *melding* als er signalen zijn dat de mishandeling niet stopt, of opnieuw begint.

5B Melden en bespreken van de melding met het slachtoffer

Wordt, op basis van de afweging in stap 4, de conclusie getrokken dat het slachtoffer *niet voldoende* tegen het risico op mishandeling wordt beschermd, of is er *twijfel* of er voldoende bescherming hiertegen geboden kan worden:

- meld dan het vermoeden bij Veilig Thuis;
- beschrijf dan zoveel mogelijk feiten en gebeurtenissen die er zijn vastgesteld;
- geef duidelijk aan als de informatie bij de melding (ook) *van anderen* afkomstig is; én
- overleg met Veilig Thuis wat er na de melding gedaan kan worden om het slachtoffer te beschermen.

Bespreek de melding vooraf met het slachtoffer

- Leg uit waarom er een melding gedaan gaat worden en wat het doel daarvan is.
- Vraag het slachtoffer uitdrukkelijk om een reactie op de voorgenomen melding.
- Bij bezwaren van het slachtoffer, wordt bekeken of, en zo ja op welke wijze, er tegemoet kan worden gekomen aan deze bezwaren.
- Is dat niet mogelijk, weeg de bezwaren dan af tegen de noodzaak om het slachtoffer te beschermen tegen de mishandeling. Betrek in de afweging de aard en de ernst van het geweld en de noodzaak om het slachtoffer door het doen van een melding daartegen te beschermen.
- Doe een melding indien de bescherming van het slachtoffer de doorslag moet geven en informeer het slachtoffer over de melding.

Van contacten met het slachtoffer over de melding kan alleen worden afgezien:

- als de veiligheid van het slachtoffer, die van melder, of die van een ander in het geding is; of
- als er goede redenen zijn om te veronderstellen dat het slachtoffer daardoor het contact zal verbreken.

Melding en beroepsgeheim

Als de predikant een melding doet bij Veilig Thuis zonder toestemming van het slachtoffer, verbreekt deze het beroepsgeheim. De stappen van de Meldcode en de aanwijzingen voor het voeren van een gesprek over het voornemen om een melding te doen, zorgen er voor dat de predikant op een zorgvuldige manier tot dit besluit komt.

Verslaglegging

Leg de melding zorgvuldig vast in een verslag. Teken ook aan:

- Welke informatie je bij je melding hebt verstrekt en welke afspraken je met Veilig Thuis hebt gemaakt
- Of je al dan niet over de melding met het slachtoffer hebt gesproken.
- Heb je geen contact met het slachtoffer gehad over de melding, teken dan ook aan waarom dit zo is besloten.
- Leg ook de naam en de functie vast van de medewerker van Veilig Thuis bij wie je de melding hebt gedaan.
- Word je later door Veilig Thuis over (de uitkomsten van het onderzoek naar) de mishandeling geïnformeerd, leg dan ook deze informatie vast. Doe dit ook als mishandeling niet is gebleken.
- Als het onderzoek (van Veilig Thuis) is afgerond dan wordt er een samenvattende rapportage geschreven.

Attent blijven en zo nodig een nieuwe melding doen

Blijf ook na de melding attent op signalen van mishandeling en doe zo nodig een nieuwe melding als de situatie verslechtert. Blijf ook attent op signalen als Veilig Thuis heeft besloten om geen actie te ondernemen naar aanleiding van je melding en doe een nieuwe melding als de signalen duidelijker worden of als de situatie verslechtert.

Opvang en begeleiding

Het is een taak van de predikant of de intern vertrouwenspersoon om voor een goede opvang en begeleiding van alle betrokkenen te zorgen, indien dit wordt gewenst. Ook zal de predikant of de intern vertrouwenspersoon na afhandeling de melding evalueren met betrokkenen.